

SPOŁECZNOŚĆ DLA DZIEDZICTWA – LOKALNE INICJATYWY OCHRONY ZABYTKÓW

Fundacja Ratowania Zabytków i Pomników Przyrody – 30 lat społecznej
opieki nad zabytkami

Klaudia Szulwic, Wojciech Szopieray, Kamil Sikorski

Fundacja Ratowania Zabytków i Pomników Przyrody

Założona 7 listopada 1995 roku. Swoją siedzibę ma w Poznaniu na ul. Winiary 17. Prezesem i fundatorem Fundacji jest Karol Marczak. Jest to organizacja pozarządowa o charakterze non profit. Działa w obszarze ochrony dziedzictwa materialnego i środowiska. Posiadając status Organizacji Pożytku Publicznego, fundacja może korzystać ze środków pochodzących z 1,5% podatku dochodowego od osób fizycznych.

„ABY
PRZESZŁOŚĆ
MIAŁA
PRZYSZŁOŚĆ”

Misja Fundacji Ratowania Zabytków i Pomników Przyrody

Podstawowym celem działalności fundacji jest ochrona zabytków architektury oraz tworzenie i udostępnianie instrumentów służących do ich realnego ratowania. Na co dzień Fundacja koncentruje się na praktycznych działaniach: ratowaniu opuszczonych i niszczących obiektów, monitorowaniu ich stanu, a także udzielaniu wsparcia właścicielom prywatnym, którzy często nie dysponują odpowiednimi zasobami lub wiedzą, by samodzielnie chronić dobra kultury.

#Ratowanie i odziałanie

Hashtag, który przyświeca Fundacji od 5 lat. Kultura nie ma szans na przetrwanie bez dbania o świadectwa jej przeszłości.

Jak narodził się pomysł utworzenia Fundacji Ratowania Zabytków?

„Pamiętajmy, że był to rok 1995. Czas, gdy zabytki położone we wsiach i małych miejscowościach opuścili już lub opuszczali dotychczasowi użytkownicy, a jeszcze nie zasiedlili nowi. Było też jasne, że w czasie transformacji i towarzyszącemu jej kryzysowi ekonomicznemu szybko się oni nie znajdą. Na tym opierał się pomysł i impuls do utworzenia fundacji. Zabezpieczać, monitorować i szukać nowych właścicieli, opiekunów, użytkowników”.

Historia Fundacji

01

Pierwszy etap, obejmujący lata 1995–2010, związany był z bezpośrednią realizacją celów, które przyświecały powołaniu Fundacji. Koncentrowano się wówczas na zabezpieczaniu opuszczonych, a przez to narażonych na grabież i niszczenie zabytków. Przykładami takich obiektów są pałac w Mościejewie, dwór w Lubinie oraz pałacyk myśliwski w Niekursku. Gromadzono doświadczenia, analizy i wnioski, które wykorzystywane są do dziś w działalności Fundacji.

02

Drugi etap, trwający do chwili obecnej, obejmuje wyodrębnienie i wdrożenie pięciu programów strategicznych, które odpowiadają na wszystkie zdiagnozowane przyczyny niszczenia zabytków.

Pałac w Mościejewie

Dwór w Lubinie

Dworek myśliwski w Niekursku

7 listopada 2025r. Fundacja obchodziła 30 lecie swojej działalności

Efekty działań to:

- 15 uratowanych zabytków architektury, 1 zabytek ruchomy oraz 2 pomniki przyrody,
- 17 obiektów uczestniczących w Programie Partnerskim,
- 8 zabytkowych obiektów objętych interwencją na podstawie Programu Interwencyjnego „S.O.S. dla zabytków.

Willa przy ul. 1 Maja 12 w Słubicach

Pałac Piescha w Tomaszowie Mazowieckim

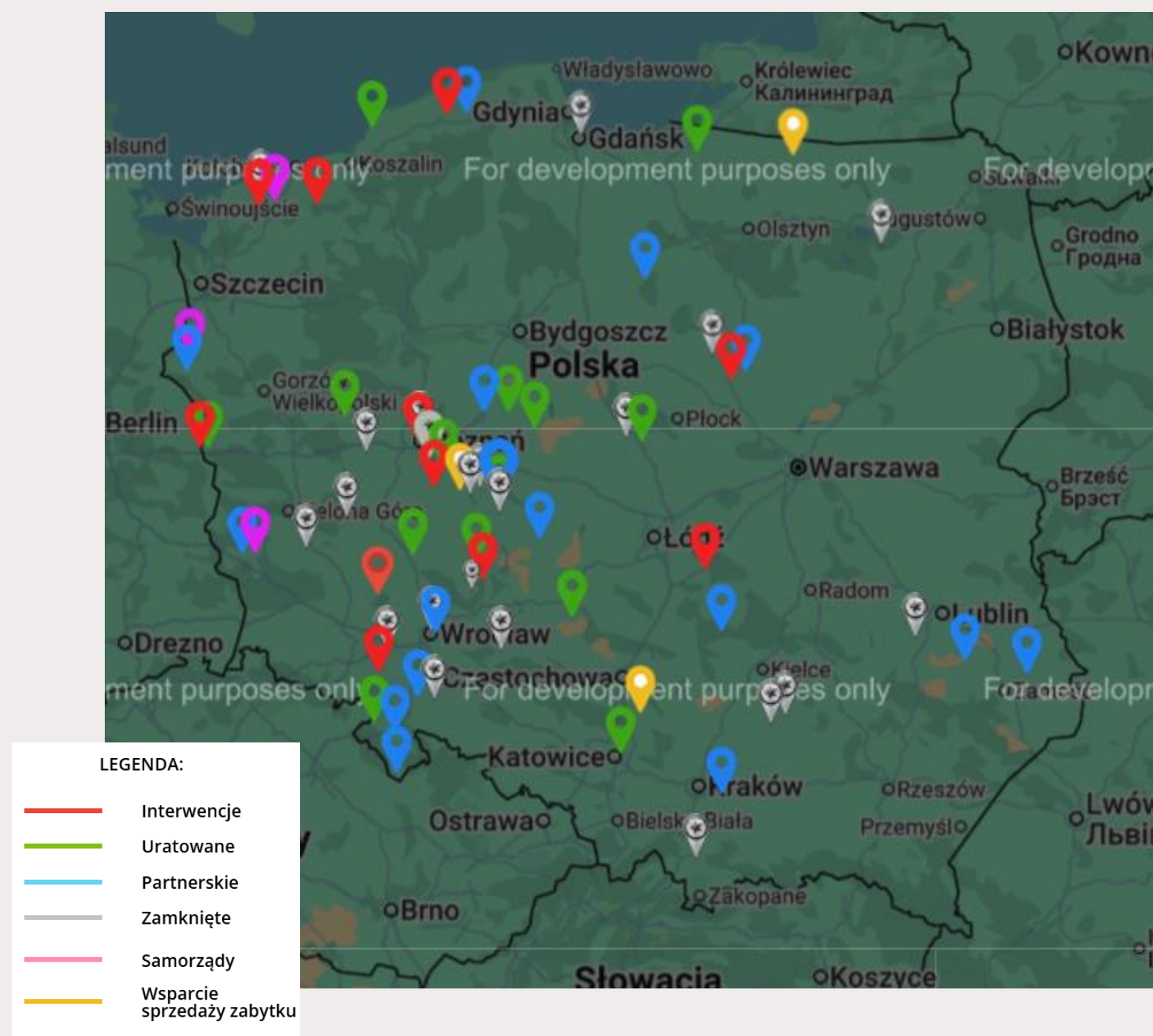

Pałac w Gdnie

Zamek w Ratnie

Obszar działań Fundacji

Działalność Fundacji prowadzona jest na terenie całej Polski. Inicjatywy podejmowane są w wielu regionach, m.in. w Wielkopolsce, województwie świętokrzyskim, na Pomorzu Zachodnim oraz na Dolnym Śląsku. Z uwagi na ograniczone zasoby finansowe Fundacja może równocześnie prowadzić maksymalnie około dwudziestu interwencji. Pozwala to na utrzymanie wysokiej jakości i skuteczności podejmowanych działań. Mapa działań w przejrzysty sposób obrazuje szeroki zasięg i różnorodność inicjatyw podejmowanych przez fundację na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce.

Programy strategiczne

01

02

03

04

05

S.O.S. DLA ZABYTEKÓW

PROGRAM
INTERWENCYJNY

PROGRAM
PARTNERSKI

ADOPCJA
ZABYTEKÓW

OFERTA
DLA SAMORZĄDÓW

SPOŁECZNI OPIEKUNOWIE
ZABYTEKÓW

Program Interwencyjny “S.O.S. dla zabytków”

Program poświęcony jest obiektom zagrożonym zniszczeniem, którymi nikt się nie zajmuje. Obejmuje on działania prawne, administracyjne zmierzające do naprawy stanu prawnego obiektu oraz mobilizowanie właściciela i służb w celu ochrony obiektów. Postępowania w ramach tego programu fundacja realizuje w ramach społecznych działań strażniczych i kontroli obywatelskiej. Aktualnie Fundacja prowadzi postępowania w sprawach 8 obiektów m.in. domu „Sołtysówka” w Poznaniu.

- ❑ Duża waga przywiązywana jest również do merytorycznego współdziałania z wojewódzkimi urzędami ochrony zabytków. Warunkiem do podjęcia postępowania jest powstanie Lokalnej Grupy Wsparcia oraz zapewnienie budżetu dla koniecznych działań – 2,5 – 4 tys. złotych rocznie.

1. Diagnoza.
2. Opracowanie planu działania.
3. Wdrożenie konkretnych działań i bieżący monitoring.

Czym jest Program Partnerski?

01

To propozycja dla właścicieli zabytków, którzy poszukują wsparcia w opiece nad zabytkiem. W ramach Programu fundacja oddaje do dyspozycji indywidualnych właścicieli zabytków swoje możliwości, uprawnienia, doświadczenia.

02

Pomoc obejmuje:

- programy naprawcze dla obiektów czynnych (muzea),
- udzielanie porad prawnych, konserwatorskich,
- doradztwo w zakresie koncepcji zagospodarowania,
- udział w postępowaniach przed urzędami,
- wsparcie procesu sprzedaży nieruchomości,
- zarządzanie nieruchomością w imieniu właściciela.

Adopcja Zabytków

CEL:

- ☐ zatrzymanie procesu dalszej dewastacji i w zależności od stanu wyjściowego, wdrożenie odpowiednich działań odtwórczych.

Program jest skierowany do właścicieli zabytków, którzy nie są w stanie sprostać obowiązkowi związanym z właściwą ochroną zabytku. Fundacja umożliwia nieodpłatnie przejęcie każdego zabytku w kraju, niezależnie od typu obiektu. Oferta ta dotyczy także ruin, obiektów o złym stanie technicznym oraz środowiska. Dla każdego przejętego obiektu fundacja tworzy program zabezpieczenia i zachowania uwzględniający finansowanie planowanego zakresu renowacji oraz określenie jego funkcji docelowej. Obecnie Fundacja prowadzi przygotowania do adopcji pałacu na Dolnym Śląsku.

Program dotyczy:

- I. obiektów rejestrowych,
- II. wpisanych do gminnej ewidencji zabytków,
- III. pozostałych wyróżniających się walorami architektonicznymi, historią.

Oferta dla samorządów

01 Fundacja oferuje merytoryczną współpracę w zakresie dbania o jak najlepszą kondycję architektury historycznej oraz jej optymalną ekspozycję i wykorzystanie. Pomoc w tym zakresie fundacja oferuje w ramach działalności odpłatnej. Przychody przeznaczane są na koszty zadania.

02 Oferta dla samorządu obejmuje:

- przejęcie od samorządu każdej nieruchomości rejestrowej,
- zarządzanie nieruchomościami zabytkowymi,
- pełna obsługa prawna,
- doradztwo przy tworzeniu strategii rozwoju,
- monitoring stanu zachowania lokalnego dziedzictwa kulturowego,
- szkolenia z zakresu możliwości ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego.

Społeczni Opiekunowie Zabytków

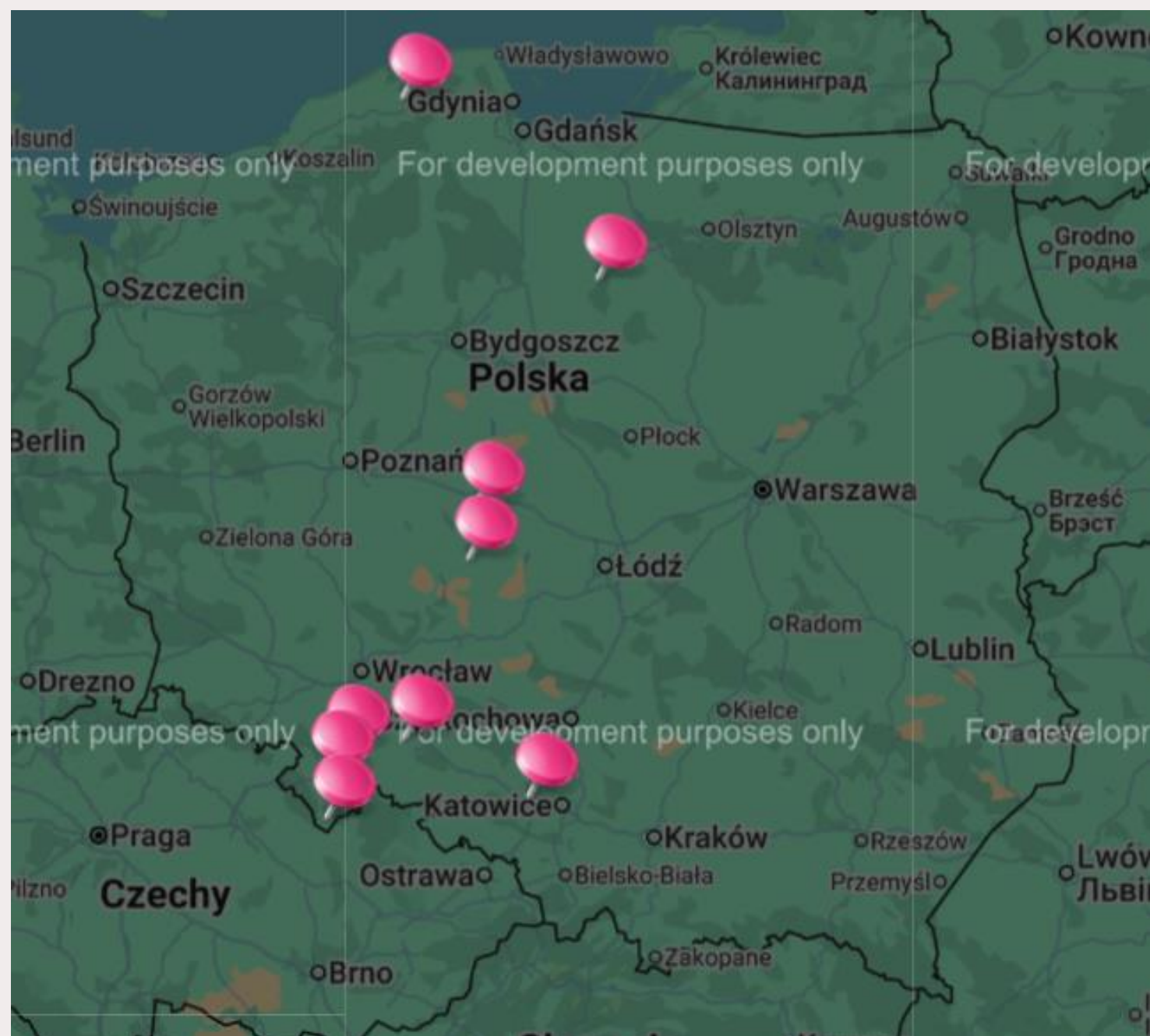
Jest to ważna, choć nie do końca doceniana funkcja na mapie ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce. **Społeczny opiekun zabytków** to osoba powoływana do wspierania ochrony dziedzictwa kulturowego, która ma wiedzę w tym zakresie. Kandydat jest powoływany przez starostę na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków. Jest ich kilkanaście tysięcy w całym kraju. Fundacja stara się ich wspierać i integrować m.in. na specjalnej grupie w mediach społecznościowych.

TYDZIEŃ
DLA DZIEDZICTWA

Tydzień dla dziedzictwa

Jest to coroczna akcja edukacyjna zorganizowana wokół Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków (18 kwietnia). Ma ona na celu uwrażliwianie na los zabytków. W ramach tego wydarzenia, fundacja zaprasza do swoich obiektów partnerskich wszystkich chętnych. Ich gospodarze opowiadają o historii swojego obiektu, jak stali się jego dobrymi aniołami, jakie mają sukcesy i jakie wyzwania stoją przed nimi. Całość przebiega w charakterze pikniku rodzinnego.

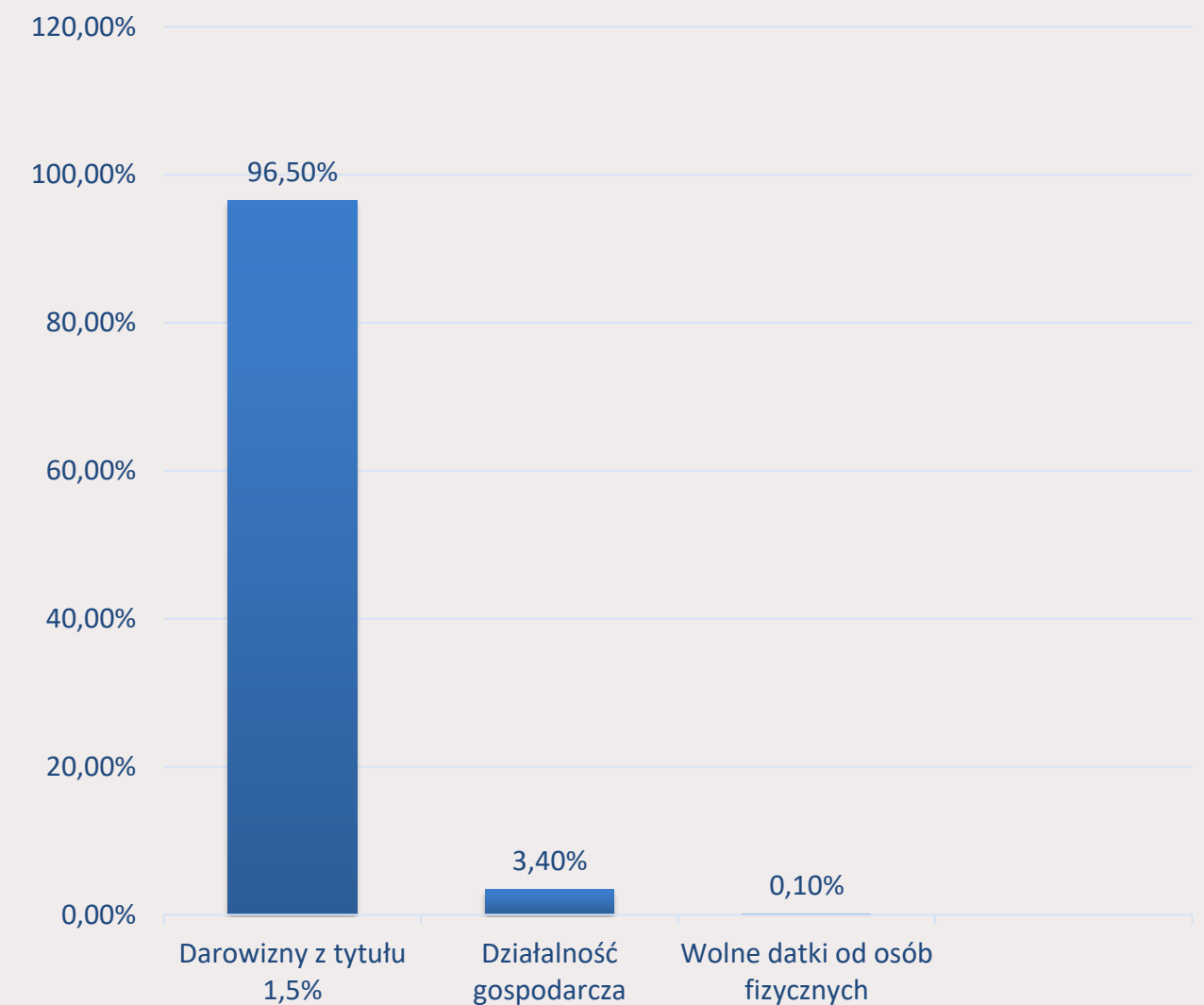
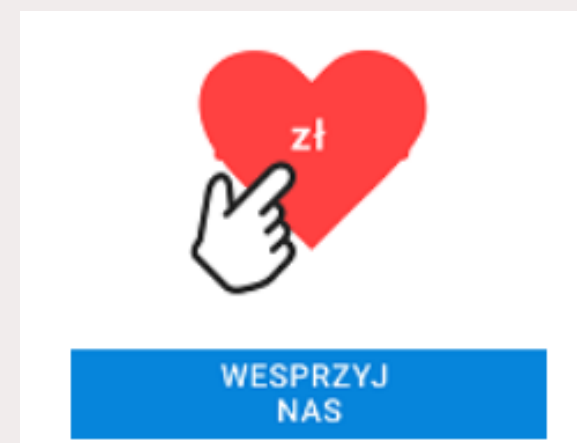
Jaką rolę odgrywają wolontariusze w Fundacji?

Wolontariusze stanowią istotne wsparcie w realizacji działań, angażując się zarówno w zadania wymagające określonych kompetencji, jak i w prace bieżące. Osoby zgłaszające się do współpracy często kierują się zakresem działań opisanym na stronie internetowej. Istnieje możliwość zaangażowania się również bez specjalnych kwalifikacji. Wsparcie wolontariuszy może odbywać się także w formie pracy zdalnej.

Źródła finansowania

- I. Darowizny z tytułu 1,5%.
- II. Zbiórki internetowe (np. na platformie Zrzutka.pl).
- III. Darowizny celowe (numery kont bankowych zamieszczone na stronie internetowej).
- IV. Wsparcie przez platformę Patronite.

„Sołtysówka”

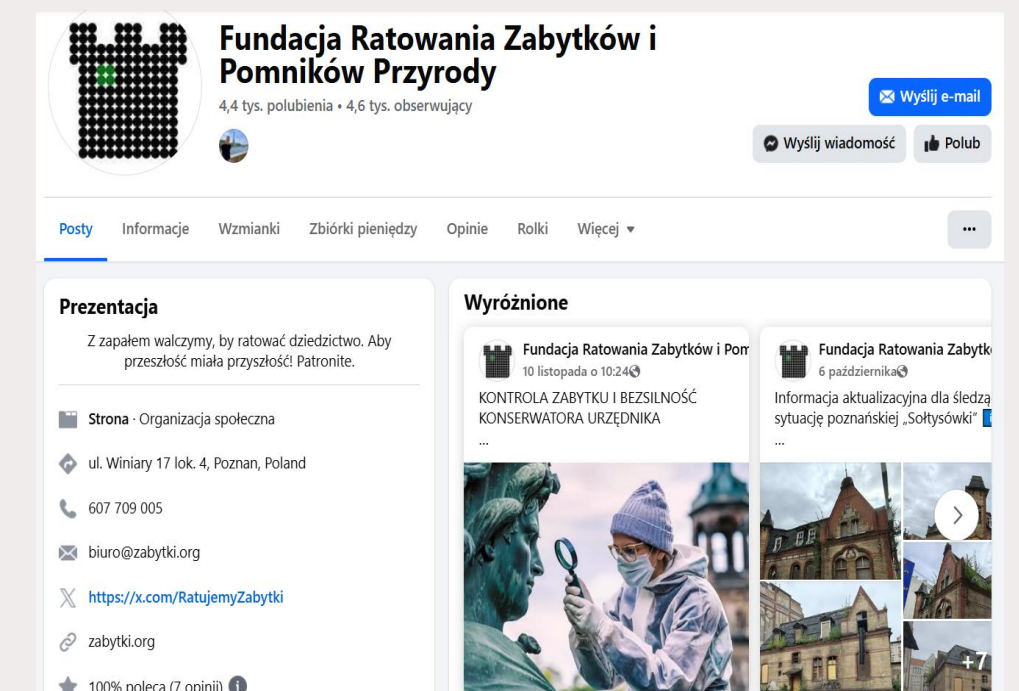
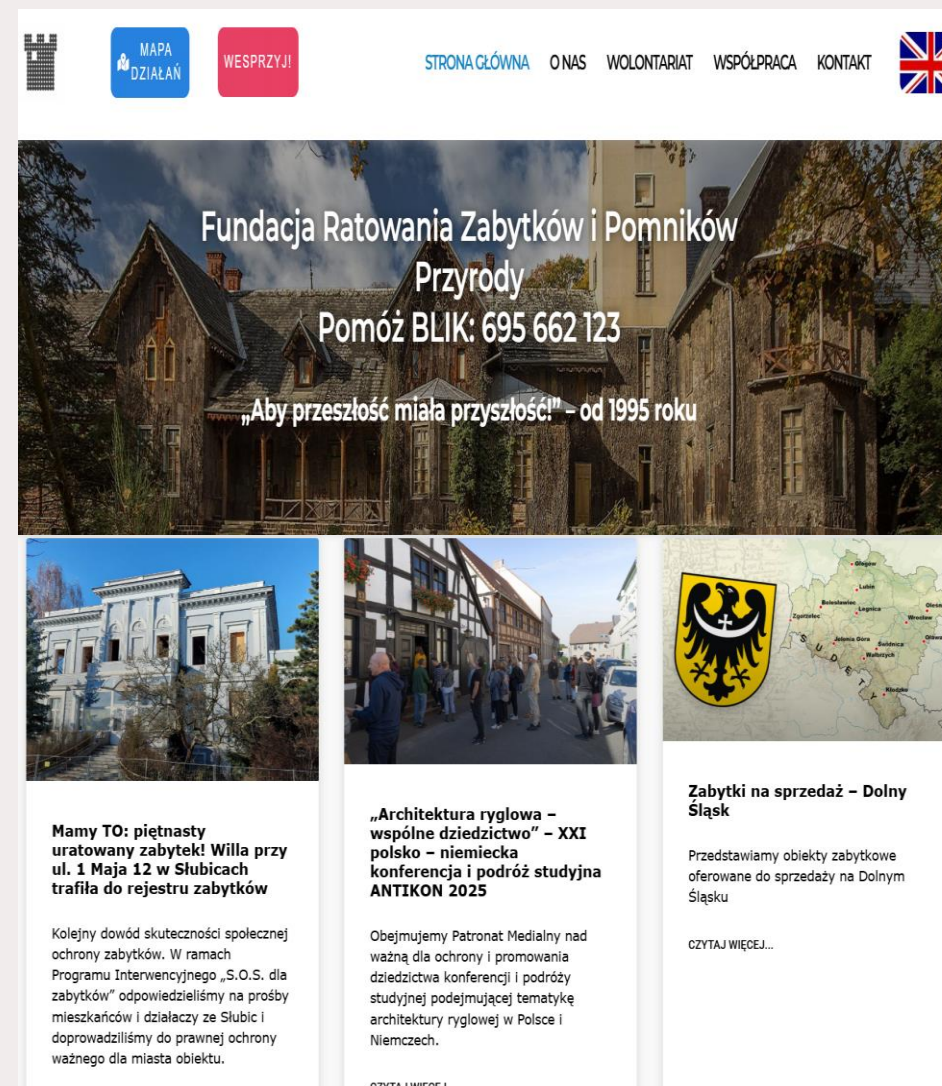
„Sołtysówka” położona w Poznaniu przy ul. Głogowskiej 37. Budynek ten stanowi pozostałość po wsi łązecz, która w 1900 roku została włączona w administracyjne granice miasta. Jej charakterystyczny wygląd wyróżnia ją z zabudowy ciągu ulicy Głogowskiej. Od 2007 roku znajduje się w rejestrze zabytków woj. Wielkopolskiego. Od 2020 roku Fundacja prowadzi działania, by zachować ten budynek. Celem jest uniemożliwienie doprowadzenia do ruiny budynku, co może być niejawnym zamiarem właściciela, który jest spółką deweloperską.

Materialy promocyjne

Fundacja jest aktywna w internecie, szczególnie na swojej stronie na Facebooku, gdzie regularnie relacjonuje swoją działalność. Ponadto posiada swoją stronę internetową gdzie publikowane są informacje o prowadzonych projektach i możliwościach wsparcia fundacji. Funkcjonują także liczne lokalne profile FB łącznie około 17 poświęcone konkretnym obiektom. Dzięki temu przekaz fundacji trafia do dużej grupy odbiorców.

Dziękujemy za
uwagę!